

FILMIAPAJA

RAPORTTI FILMIAPAJA-PROJEKTISTA

28.11. 2024

Janne Rosenvall
Janne Niskala

TAUSTAA

Ajatus uudesta alueellista ja alojen välisestä toiminnasta syntyi Pohjois-Pohjanmaan taidetoimikunnassa paikallisten asiantuntijoiden keskuudesta. Taiteen edistämiskeskus tarttui ehdotukseen ja päätti panostaa Pohjois-Suomeen ja yhdistää av- ja kirjallisuusalaa niin, että alueelta ponnistaisi lisää omintakeisia sisältöjä, eikä pohjoisen tarinoita aina kerrottaisi vain etelän vinkkelistä. Samalla Taikessa päätettiin kokeilla ensimmäistä kertaa läänintaiteilijoiden työparimallia, jossa kaksi läänintaiteilijaa tulisi tekemään tiiviisti yhteistyötä saman päämäärän eteen.

Tämän vision toteuttajiksi Taiteen edistämiskeskukseen valittiin Janne Niskala ja Janne Rosenvall. Aloitimme läänintaiteilijan työt 1.12. 2021 kolmen vuoden työsopimuksella. Molempien pääasiallinen toiminta-alue kattoi maantieteellisesti puolet Suomesta sisältäen Lapin, Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun maakunnat. Työskentelemme taiteilijoiden työskentelyedellytysten kehittämisohjelmassa Rosenvallin taiteenaloina käsikirjoittaminen

ja kirjallisuus sekä Niskalalla audiovisuaalinen taide. Jo haastatteluvaiheessa meidän tuli kertoa mahdollisista toimenpiteistä, joilla saisimme tuotua yhteen audiovisuaalisen alan ja kirjallisuuden ammattilaisia ja laajennettua heidän työnkuviaan sekä työllistymismahdollisuuksiaan, erityisesti toimialueellamme. Työnantajan osalta mitään tarkempia määritelmiä tai rajoituksia työn suhteen ei ollut, vaan saimme suunnitella kolmivuotisen työkaudemme sisällön hyvin vapaasti.

Osallistuja Hilka Haaga sekä läänintaiteilijat Niskala ja Rosenvall Sodankylässä kesäkuussa 2023.

1. FILMIAPAJAN SYNTY JA ANATOMIA

Aivan aluksi vaihdoimme keskenämme kokemuksia ja ajatuksia siitä, mitä tulisi tehdä. Ideoimme erilaisia näkökulmia työskentelytapoihin ja pohdimme ennen kaikkea sitä, mikä meitä itseä tekijöinä kiinnostaisi, jos olisimme ”toisella puolella pöytää”. Tässä tärkeimpiä havaintoja: toimenpiteiden pitäisi tarjota uusia näkökulmia, toimenpiteiden pitäisi vaikuttaa

uskottavilta oman ammattiosaamisen vahvistamisen ja laajentamisen kannalta sekä lisäksi niiden tulisi olla vaikutukseltaan pitkäaikaisia, tulevaisuuteen kantavia.

Alojen välinen yhteistyö synnytti nipun mahdollisia pienempiä ideoita ja työstimme niitä hetken aikaa. Suurin käänne tapahtui, kun yhteistyömahdollisuuksia kartoittaessamme päätimme lähestyä Oulun kulttuurisäätiötä. Olimme molemmat huomioineet lähestyvän (vuonna 2026 toteutuvan) kulttuuripääkaupunkihankkeen jo läänintaiteilijuutta edeltäviltä uriltamme. Ajallisesti ja alueellisesti se tuntui solahtavan myös virastotyöhömmme näppärästi. Pitkien, mutta kuitenkin melko eteenpäin vievien ja yhteisymmärryksessä sujuvien neuvottelujen jälkeen ryhdyimme yhteistyöhön Oulun kulttuurisäätiön kanssa. Kääntein lunastuksena päätimme panostaa käytännössä kaiken työparityömme yhteen kohteeseen, Filmiapajaan.

Aloittaessamme Filmiapajan suunnittelun mietimme paljon erilaisia vaihtoehtoja projektin muodolle sekä sisällölle. Mikä saisi osallistujat sitoutumaan pitkäaikaiseen projektiin? Mikä olisi hyödyllisintä molemmille toimialoille? Eri vaihtoehtoja pohtiessamme tulimme aika nopeasti päätelmään, että Filmiapajaan haettaisiin omalla idealla tai käsikirjoituksella ja sitä voisi kehittää Filmiapajan ajan työpajojen sarjassa niin, että omasta ideasta kasvaisi valmis käsikirjoitus kehitysprosessin aikana. Tämä olisi konkreettista ja tehokasta, siten myös suunniteltavissa ja viestittävässä.

Heti perään syntyi lisäkysymyksiä. Montako työpajaa? Mitkä ovat niiden laajuudet ja sisällöt? Ketkä ovat asiantuntijoita? Missä työpajat järjestetään? Tulimme kuitenkin nopeasti siihen lopputulokseen, että emme voi liikaa etukäteen lukita muotoa ja suunnitella kaikkia sisältöjä, sillä osallistujamäärä haluttiin pitää laajana, jolloin kaikkien heidän tarpeiden selvittäminen etukäteen tuntui liian haasteelliselta. Päätimme, että myös itse Filmiapaja saa olla luonteeltaan teosmainen, jotakin joka kehittyy itsestään prosessin aikana saamamme palautteen mukaisesti ja tilanteisiin reagoiden. Tämä osoittautuikin hyväksi strategiaksi, sillä näin pystyimme päättämään työpajojen sisältöjä yksi kerrallaan nähtyämme missä vaiheissa ja tilanteissa osallistujat hankkeineen milloinkin olivat.

Olimme jo käyneet keskusteluja alan järjestöjen, kuten Pohjois-Suomen audiovisuaalisten ammattilaisten, Oulun Kirjailijaseuran, Lapin Kirjallisuusseuran sekä Suomen näytelmäkirjailijoiden ja käsikirjoittajien kanssa, jotka kaikki olivat mukana yhteistyössä, mutta jotka toimijoina ovat kohtuullisen pieniä. Tarvitsisimme myös vahvempia toimijoita yhteistyökumppaneiksi, jonka vuoksi olimme yhteyksissä jo melko varhaisessa vaiheessa Yleisradioon, Suomen elokuvasäätiöön ja Audiovisuaalisen kulttuurin edistämiskeskukseen. Keskustelujen edettyä pidemmälle sekä Yleisradio että AVEK tekivät Taiteen edistämiskeskuksen kanssa yhteistyösopimuksen Filmiapajaan osallistumisesta. Kumpikin organisaatio sitoutui projektiin omien työntekijöiden työpanoksella ja osallistumiskuluilla, joten tällä luonnollisesti oli myös iso taloudellinen merkitys, mutta erityisen tärkeäksi se muodostui osallistujien näkökulmasta, sillä nyt projektilla oli myös valtakunnallinen relevanssi. Näin filmiapajalaiset saivat suoran pääsyn merkittävien av-alan rahoittajien tietoisuuteen.

Yksi yhteistyön syntymisen kannalta olennaisista seikoista oli varmasti se, että läänintaiteilijoilla oli jo hyvin pitkäaikainen suhde kyseisten organisaatioiden avainhenkilöihin, joten molemminpuolinen luottamus oli helppo saada. Olemassa olevien kontaktien merkitystä ei voi liiaksi korostaa rakennettaessa uusia yhteistyöprojekteja.

Konkreettisena hyötynä erilaisista taustoistamme osasimme ajatella Filmiapajaa heti sekä tuottajan että käsikirjoittajan näkökulmista. Jotta tuottajat suhtautuisivat myönteisesti projektiin, piti upeiden sisältöjen lisäksi saada porkkanaa kehitettävien tuotantojen rahoituksen muodossa. Jotta käsikirjoittajat eivät tuntisi ammattiaan -jälleen kerran- väheksyttävän, olisi hyvä yhtäältä rahoittaa mahdollisimman moninaisesti käsikirjoittajien työtä ja toisaalta nostaa esiin ammatin vaativuus. Työpajojen sisältöjen ytimiksi muodostuivatkin dramaturginen ja tuotannollinen osaaminen.

Yhteistyösopimuksena Oulun kulttuurisäätiölle lähti ehdotus, jossa esitimme tukisummaksi 500 000 euroa, joista kymmenen prosenttia oli tarkoitettu suunnattavaksi käsikirjoitustyöhön, loput tuotantotukena yhtiöille. Ehdot hyväksyttiin, summa tosin

muuttui 400 000 euroksi. Tämä alan ja viraston ulkopuolinen rahoitus oli keskeisessä osassa muokkaamassa Filmiapajaa sellaiseksi, joksi se lopulta muotoutui.

Koska Oulu2026 rahoitusosuus oli niin suuri, tarkoitti se sitä, että Taiken panostus pitäisi olla samaa luokkaa, jotta projektikumppanuus olisi tasapuolista. Tämä oli kannaltamme hyvä juttu, saimme näin Taikesta normaalia suuremman toimintabudjetin. Näin Filmiapajasta tulikin yksi Taiken suurimmista läänintaiteilijavetoisista projekteista. Käytössämme oli kolmen vuoden aikana yli 150.000 euron rahoitus projektin seuraaviin toimenpiteisiin: Filmiapajan lanseeraustilaisuus, av- ja kirjallisuusalojen väliset verkostoitumistilaisuudet, neljän intensiivisen työpajan järjestäminen, yksittäisten verkkokoulutustilaisuuksien järjestäminen, tekijöiden sparraukset ulkopuolisten asiantuntijoiden toimesta, loppuvaiheen pitch-tilaisuuden järjestäminen ja erilaiset asiantuntijapalvelut (mm. ulkopuolisten tuomaristojen käyttö).

2. PROJEKTI KÄYTÄNNÖSSÄ

Tiedotus

Aloitimme Filmiapajan suunnittelemalla verkostoitumistilaisuuksia, jossa molempia toimialoja tiedotettiin tulevasta hankkeesta. Nämä tilaisuudet järjestettiin joko av- tai kirjallisuusalan muiden alueellisten tapahtumien yhteydessä. Tällä tavoin saimme alueella tiedotettua Filmiapajasta hyvissä ajoin molempia toimialoja ja alustavat verkostot alojen välillä alkoivat rihmaantua etukäteen. Jaoimme lisäksi tietoa tulevasta projektista molempien toimialojen alueyhdistysten sekä kuntien kulttuuritoimijoiden kautta. Halusimme Filmiapajaan laajan hakemusmassan, sillä tarkoituksenamme oli saada mahdollisimman laadukas ja heterogeeninen osallistujajoukko. Tiedotimme myös valtakunnallisesti mm. Suomen elokuvasäätiön hallinnoiman elokuvatiedotus-kanavan kautta usemman kerran, joten hanke tuli huomioitua koko maassa, mikä näkyi myös lopullisessa hakemusten määrässä.

Verkostoitumistilaisuuksien jälkeen järjestimme elokuvateatteri Starissa stream-tilaisuuden, missä julkistettiin projektin hakuehdot ja -aikataulu sekä käytiin konkreettisesti läpi, miten Filmiapajaan voi hakea. Streamia ja sen tallennetta on katsottu yhteensä 261 kertaa, mikä on tämänkaltaiselle täsmäsisällölle hyvä määrä. Haku käynnistyi heti lähetyksen perään ja hakemuksia tuli yhteensä 160 kappaletta, joista lähes kaikki olivat varteenotettavia ja selkeästi huolellisesti tehtyjä.

Osallistujien valinnoista

Halusimme pitää osallistumiskynnyksen matalana. Taloudellinen tuki matkustukseen (alueellisesti painotettuna) sekä buджетistamme tarjotut lounaat ja kohtuullisiksi neuvotellut majoituskulut avaisivat osallistumismahdollisuuden myös pienituloisille. Neuvottelimme myös muiden av-alan rahoittajien tarjoamien koulutustukien saamisesta Filmiapajaan osallistuville, mutta suurin osa näistä av-alan koulutustuista on tarkoitettu Suomen ulkopuolella tapahtuviin kv-koulutuksiin, eikä tähän valitettavasti saatu muutosta/poikkeuksia.

Yhtenä rajaavana ehtona suomen kielen osaaminen nousi ensiarvoisen tärkeäksi työkielen ja kirjallisen työskentelyn vuoksi. Esimerkiksi kokonaan englanniksi järjestetty työpajatoiminta olisi ollut huomattavasti enemmän ulossulkevaa. Osallistuvien taiteilijoiden piti tietenkin olla ammattilaisia, toki uransa alussa tai osa-aikaisuudessa toiminen ei voinut olla este. Päätimme, että ”pelkkä koulutus” ei riittäisi, tarvittaisiin myös osoitus taiteellisesta työskentelystä. Hakemuksessa sai esitellä oman ideansa, mutta sitä ei vaadittu. Emme rajanneet mitään av-alan sateenvarjon alle mahtuvaa teosmuotoa pois, sillä halusimme saada mukaan mahdollisimman monipuolisia tekijöitä, jotka olisivat aidosti motivoituneita omaan työhönsä ja kehittymiseensä. Emme arvottaneet teoksia sisällöllisesti, mutta arvioimme tekijän suhtautumista työhönsä. Yhtäältä uskoimme tekijälähtöisyyden voimaan osallistumisen motivaattorina ja toisaalta pyrimme omalta osaltamme mahdollisimman suuren objektiivisuuteen osallistujien teosten suhteen. Halusimme mukaan sopuisan suhteisesti kirjailijoita ja av-alan ammattilaisia, mieluiten vielä eri toimenkuvista ja vaihtelevista työkokemuksen taustoista. Näin kokeneemmat pystyisivät tarjoamaan omaa

vertaistukeaan ja toisaalta vähemmän kokeneiden valttina olisi luova tuoreus. Motivaatiokirje oli ratkaiseva, samoin myös suhde pohjoiseen. Eettisesti tärkeäksi katsoimme, että suhde oli väljästi tulkittuna aito, sillä olemme jo liian kauan nähneet ulkopuolisten kertomia tarinoita pohjoisen eksoottisesta ympäristöstä. Valituista vain parilla kymmenellä oli asuinpaikka läänintaiteilijatyöparin toimialueen ulkopuolelta, mutta heillä kaikilla oli vahvat siteet alueelle.

Filmiapajaan päätettiin valita yhteensä 74 tekijää, joista kaksi peruutti osallistumisensa heti valinnan jälkeen, joten loppujen lopuksi kokonaisosallistujamäärä oli 72. Vielä työpajojen aikana muutama valituista jättäytyi Filmiapajan ulkopuolelle. Useimmat heistä ottivat yhteyttä ja pahoittelivat joko työkiireiden tai yksityiselämän tilanteiden aiheuttaneen ylitsepääsemättömän esteen osallistumiselle. Saimme jonkin verran kyselyjä mahdollisesta uudesta hausta, mutta emme kokeneet sitä enää järkeväksi hakuprosessin työmäärän ja toisaalta jo ensimmäiseen työpajaan sitoutuneiden osallistujien määrän ja innostuksen vuoksi.

Jälkeenpäin mietittynä olisi ehkä ollut hyvä ottaa valintaprosessiin myös Taiken ulkopuolinen henkilö, mutta meillä oli jo nelihenkinen raati talon sisältä, joten sen kasvattaminen tuntui siinä hetkessä tarpeettomalta. Lisäksi päätöksenteon tuli olla kohtuullisen ripeää, jotta pääsisimme valintavaiheesta eteenpäin ja suunnittelemaan ensimmäistä työpajaa, joka oli tulossa varsin pian, jo noin kaksi kuukautta valintojen julkistamisen jälkeen.

Työpajojen asiantuntijat

Tutustuimme Filmiapajan kautta moniin asiantuntijoihin ensimmäistä kertaa ja se oli hienoa. Totuus on kuitenkin se, että ilman verkostoja ja kollegiaalista tunnettuutta heidän saamisensa paikalle olisi ollut huomattavasti hankalampaa, ehkä mahdotontakin. Tämä korostui tilanteissa, joissa tapahtui nopeita muutoksia ja tarvittiin matalan kynnyksen yhteydenotto esim. korvaavaan kouluttajaan. Toisaalta harkitsimme tarkkaan, kenen

ammattillinen osaaminen, pedagogiset taidot ja sosiaalinen karaktääri sopisi tähän vastuulliseen tehtävään. Osaamisprofiilin ja työhistorian piti olla riittävän kova ja vakuuttava, jotta Filmiapaja saisi uskottavuutta osallistujien parissa. Tässä onnistuimme erinomaisesti. Niin osallistujat kuin av-alan rahoittajien kommentit olivat suorastaan hämmästyneitä: miten olimme saaneet niin monta kotimaan tämän hetken huippua osaksi Filmiapajaa? Vastaus siihen ei ollut ainakaan luentopalkkioiden suuruudessa, sillä maksoimme heille kohtuullisen vaatimatonta korvausta, jos huomioidaan heidän käyttämänsä aika valmistautumiseen ja matkustamiseen periferiassa pidettyihin työpajoihin. Tässä varmasti vaikutti isolta osalta läänintaiteilijaparin oma ammatillinen status ja olemassa olevat suhteet. Kouluttajat uskoivat projektin korkeaan laatuun ja luonnollisesti muutaman huippunimen kiinnittämisen jälkeen heidän osallistumistaan voitiin käyttää myyntivalttina houkutellessamme muita kouluttajia. Kävimme kouluttajien kanssa alustavan keskustelun kustakin sisällöstä, mutta tekijälähtöisyyden korostaminen näkyi myös siinä, että halusimme antaa kohtalaisen vapaat kädet varsinaiseen toteutukseen.

Kokonaisuudessa on kysymys palapelistä. Värväämällä yhden asiantuntijan tulee tarve toiselle ja kolmannelle. Yksikin peruutus voi muuttaa painotuksia yllättävän paljon. Aikataulujumppa oli jatkuvaa, kiireisille ihmisille saattaa olla vain yksi mahdollinen kaksituntinen koulutuksen vetämiseen, varsinkin jos se tapahtuu Sodankylässä. Livenä. Sillä osallistujien omilla koneillaan läpikäymää tekstinkäsittelyohjelman koulutusta lukuun ottamatta halusimme jättää etäosallistumisvaihtoehdon pois. Sekä läsnäolon vaatimukseen että maantieteelliseen "syrjäytymiseen" oli useita syitä, mutta tärkein ja yhdistävä kiteytyi kahteen sanaan: keskittyneet ihmiset. Tutustumista, verkostoitumista ja ryhmäytymistä tapahtuu ihmisten kesken. Keskittyminen omaan, toisen ja asiantuntijan esittelemään tekemiseen syventyy, kun kotiympäristö vaihtuu metsiköstä pilkistävään kohderakennukseen.

Filmiapajan pihvi - ammatilliset työpajat

Ihmisten saaminen metsikköön keskittymään vaatii tietenkin kiinnostavia sisältöjä ja tavoitteita, palkintoja. Siksi loimme jo ennen haun avautumista kokonaiskaaren: neljä työpajaa pohjoisessa Suomessa, välissä tukea apurahoina ja sparrauksina, lopussa tilaisuus saada oma työ näkyville kera tuottajatakynä toimivan tuotantotuen. Vakuutena se, että vaikka omaa ideaansa ei jaksaisi työstää, se jäisi kesken tai kokonaan syntymättä, osallistujan olisi silti mahdollista saada kohtaamisia ja oivalluksia tulevaisuutta varten. Mahdollisuutena se, että idea voisi syntyä ensimmäisessä työpajassa ja edetä Filmiapajan kautta mahdollisimman esittelyvalmiiksi. Ideoita, yhteistyötä tai tuotantosopimuksia ei voi pakottaa, mutta niitä voi tukea.

Periferiaan siirtymisen lisäksi työpajoissa toistuvana metodina oli myös elokuvanäytöksen järjestäminen oikeassa elokuvateatteriympäristössä. Olimmehan tekemässä av-alan ammatillista työpajaa, johon oleellisesti kuuluu muiden töiden analysointi. Pyrimme tuomaan elokuvan ohjaajan, dramaturgin tai muun elokuvan käsikirjoituksen analysointia osaavan henkilön paikalle pitämään puheenvuoron näytöksen jälkeen, yleensä näytöstä seuraavana aamuna. Nämä osoittautuivat hyvin hedelmällisiksi keskusteluiksi.

Jokaiseen työpajaan liittyi erilaisia verkostoitumistapahtumia ja -tehtäviä. Sekoitimme osallistujia niin, että myös pienryhmien osallistujat vaihtuivat. Näin filmiapajalaiset saivat laajemman käsityksen muista alan toimijoista ja fakkiintuneet klikit saatiin osin murrettua. Teimme pienryhmäjaot etukäteen suunnitellen niin, että katsomamme persoonatyytit sopisivat keskenään hyvin yhteen. Joskus taas vaihdoimme ryhmiä tekijöiden toimialan tai tekotavan perusteilla. Prosessissa auttoi se, että tunsimme molemmat toimialat todella hyvin ennalta ja myös se, että osasimme analysoida tekijöiden hankkeita.

Järjestimme myös kaikkien työpajojen yhteyteen yhden iltaohjelman, jossa tarjottiin alkoholia ja joka päättyi vapaaseen seurusteluun. Tämä oli myös hyvin tietoinen valinta ja jälkikäteen ajateltuna todella tärkeää osallistujien toistensa löytämisen kannalta. Samanhenkiset ihmiset ryhmäytyivät vapaasti ja monesti juuri näissä hetkissä löytyy se

oikea yhteistyökumppani, kun ei puhuta pelkästään sitä mitä tehdään, vaan enemmän siitä keitä ollaan ja miten/miksi ylipäättään tehdään sisältöjä. Tämä on oleellinen asia taidealan yhteistyökumppanin löytämisessä.

Halusimme myös pitää päivät pitkinä. Ensinnäkin osallistujat ovat investoineet paljon omaa rahaa matkustamiseen, majoittumiseen ja ruokailuihin, joten halusimme antaa sisältöä koko rahan edestä. Mutta myöskin intensiiviset päivät saavat osallistujat tuntemaan yhteenkuuluvaisuuden tunnetta ja täten ystävystymään helpommin. Tämän vuoksi sisältöä oli monena päivänä aamusta hyvin myöhään iltaan asti, vähintään kuitenkin täyden työpäivän verran, pois lukien viimeiset päivät, jolloin paluumatka vei osan käytettävissä olevasta ajasta.

Suurin osa työstämme oli työpajojen suunnittelua. Aiemmin mainittu aikatauluihin liittyvän palapelin rinnalla kulki tietenkin myös sisällöllinen vinkkelin hionta, pohdinta siitä kuinka kunkin työpajan sisältö vastaisi mahdollisimman monen eritaustaisen taiteilijan tarpeisiin, myös tavoin, joita he eivät ehkä tienneet tarvitsevansa. Tämä oli meille tuttua tekijöinä: kuinka teos, vaikkapa dokumenttielokuva herättäisi kiinnostuksen, mutta tarjoaisi katsojalle vielä enemmän mitä hän osasi aiheen tiimoilta odottaa? Jos näihin kysymyksiin olisi helppo vastaus emme toimisi freelancereina, tuottajina, dramaturgeina tai läänintaiteilijoina vaan jonkin sortin täsmäkonsultteina. Mutta onneksi saimme aikaa ja tilaa toimia, kuten parhaaksi näimme. Sanallinen palaute ja etenkin itse työpajojen tunnelman intensiivinen seuraaminen toimivat kompassseina.

Pienryhmä kokoontuu Sodankylän kunnantalon ja kirkon välisellä viheralueella. Kuva: Janne Niskala

1.työpaja, Sodankylä kesäkuu 2023

Ensimmäinen työpaja oli luonnollisesti jännittävin, sillä emme tiedäneet mitä tuleman pitää. Ohjelmaa suunniteltiin vastakohtien varaan: yhtäältä halusimme herätellä luovuutta kirjoittamiseen (etenkin av-ammattilaisten kohdalla) ja toisaalta halusimme esitellä elokuvadramaturgian ja -tuotantoketjun tietyn ankaruuden vaikkapa romaanikirjailijan työhön verrattuna. Useat ”ykkösnimet” ja osa ”kakkosnimistä” kouluttajiksi eivät pystyneet osallistumaan, mutta saimme suurin piirtein haluamamme sisällöt kasaan, tosin ne eivät kaikin osin olleet aivan priimaa (jatkossa saimme lähes kaikki haluamamme ammattilaiset rekryttyä, liekö syynä kehittyminen neuvotteluissa, sanan kiiriminen projektistamme vaiko yksinkertaisesti parempi tuuri). Myös ryhmäytymisessä ilmaantui pientä kitkaa, mutta se lienee tutustumisvaiheessa aivan inhimillistä. Eri taustaiset ihmiset luonnollisesti odottavat ja toivovat erilaisia, joskus jopa keskenään ristiriitaisia asioita. Osallistujat kuitenkin olivat pääasiassa avoimia itsestään ja ideoistaan. Uskomme myös, että Filmiapajan varsinainen luonne alkoi kehittyä työpajan aikana, joten se ei voinutkaan olla valmis ennen käytännön

starttia. Kaiken kaikkiaan onnistuimme kuitenkin vähintään kohtalaisen hyvin ja Sodankylän puitteet olivat oivalliset. Saimme myös korvaamattoman arvokasta kokemusta tulevia työpajoja varten.

Väsyneet mutta onnelliset filmiapajalaiset toisen työpäivän jälkeen. Etualalla seisten läänintaiteilijat Janne Rosenvall (vas.) ja Janne Niskala sekä käsikirjoittajat Ilja Rautsi, Petja Peltomaa, Juha Jokela, Laura Lappalainen ja Anna Dahlman. Kuva: Anssi Kömi

2. työpaja, Vuokatti syyskuu 2023

Toinen työpaja Vuokatissa oli sisällöltään ensimmäistä tasokkaampi. Saimme paikalle eturivin kotimaisia av-alan tekijöitä, kuten mm. Teemu Nikin, Einari Paakkasen, Venla Hellstedin ja Ilja Rautsin. Webropol-palautekyselyn perusteella filmiapajalaiset olivat todella tyytyväisiä toisen työpajan sisällölliseen antiin. Kokeilimme myös täysin uudenlaista metodia kulttuurialalla: rastikoulutusta. Puolustusvoimilla tyypillisesti käytössä oleva keino opettaa uusia asioita isolle ryhmälle, on jakaa se pienryhmiksi ja kierrättää heitä vuoron perään eri rasteilla niin, että kaikki saavat saman opetuksellisen sisällön, mutta ryhmäkoon ollessa pieni, jokaisella on enemmän mahdollisuuksia konkretiaan. Tämä metodi toimi nyt

todistetusti hyvin myös kulttuurialalla, ainakin osallistujien palautteen perusteella. Tosin rasteja vetäneiltä asiantuntijoilta saimme palautetta, että oli ollut todella raskasta vetää sama koulutus monta kertaa peräkkäin. Emme olleet ajatelleet tätä juurikaan heidän näkökulmastaan, joten voi olla, että tämä kokeilu jäi kertaluontoiseksi.

Valitettavasti Vuokatin puitteet eivät olleet kovinkaan kohdallaan. Tilat eivät riittäneet luvatus lailla. Niiden tekniikka ei ollut käyttövarmaa. Meille oli luvattu rauhalliset tilat ilman muiden asiakkaiden vaikutusta, mutta se ei täysin toteutunut. Luvattu ryhmälennus oli hinnakkaampi kuin varaussivuston kautta hankittu. Ruokailut olivat selkeästi ylihintaisia tasoon nähden. Vaikka yksityiskohdat olivat pieniä, jouduimme ratkomaan asioita yksi kerrallaan esimerkiksi välipalapatukkaa hakien kasvisruuan loputtua. Positiivista oli jälleen kuntayhteistyö: alueen kulttuurituottajan kanssa kokoustettuamme saimme Sotkamon kunnan kautta kuljetukset kouluttajillemme sekä kunnanjohtajan ja sivistysjohtajan vierailulle työpajaan. Myös alueen paikallislehti uutisoi Filmiapajasta. Saamamme ilmaispalvelut ja positiivinen huomio ovat asioita jotka eivät ehkä toteutuisi, jos työpajoja järjestettäisiin isommilla paikkakunnilla.

Paul Tylerin pienryhmässä käsitellään Aarne Norbergin tekstiä legopalikoilla havainnollistaen. Osallistujat ja Taiken henkilökunta seuraavat. Kuva: Janne Rosenvall

3. työpaja, Saariselkä tammikuu 2024

Saariselällä meillä oli ensimmäinen ulkomainen korkean profiilin kouluttaja, tanskalaisbrittiläinen Paul Tyler "Handling Ideas" -yrityksestä. Hänellä oli työpajan isoin ammattilaisosuuks koostuen yhdestä Masterclass-luennosta sekä useista pienryhmäsessiosta, jossa kehitettiin etukäteen valikoitua osaa filmiapajalaisten projekteista. Tekijät esittivät tarinansa pääkohdat ja -henkilöt legopalikoilla käyttäen Tylerin kehittämää tarinan kartoitusmetodia muiden ryhmäläisten seurattuna. Tylerin vetämät sessiot olivat Saariselän suosikitapahtuma ja saimme niistä huikean hyvän palautteen.

Tässä työpajassa myös konkretisoitui saamelaisuusnäkökulma Skábmagovat-alkuperäiskansa elokuvafestivaalille suunnatun ekskurion muodossa. Olimme käynnistäneet festivaalin kanssa hyvissä ajoin neuvottelut filmiapajalaisille kuratoidusta

sisällöstä ja he vastasivatkin hienosti toiveisiimme järjestäen ”How to film indigenous story”-paneelikeskustelun niin, että se sopi päivän aikatauluun. Heti keskustelun perään näimme ”Eallogierdu - The Tundra Within Me” -elokuvan näytöksen, joka myös oli ollut toiveissamme. Saimme myös varattua ennakkoon n. 60 elokuvalippua hyvin suosittuun elokuvaan, joten olimme todella tyytyväisiä festivaaliorganisaation toimintaan.

Järjestimme työpajan aikana myös massiivisen sparraussarjan, jonka aikana seitsemän ammattilaista vetivät yksilöllisiä tapaamisia tekijöiden kanssa tarkoitusta varten erikseen vuokratuissa hotellihuoneissa. Tämä oli aikataulun suunnittelun osalta haasteellista, sillä samaan aikaan oli käynnissä myös Tylerin ryhmätapaamiset, eivätkä nämä voineet olla päällekkäin. Yksilötapaamisia tuli yhteensä pitkälle toistasataa. Ne keskittyivät mm. työnohjaukseen, rahoitusmalleihin sekä dramaturgisiin kysymyksiin.

Kolmas työpaja oli myös käänteentekevä verkostoitumisten suhteen. Tuntui siltä, että tämän työpajan aikana tekijät alkoivat tosissaan löytämään toisiaan ja orastavia työpareja syntyi kuin itsestään. Oli hämmentävää huomata, kuinka taukojen aikana siellä täällä ilmaantui keskittyneitä pareja ja pienryhmiä ilman minkäänlaista ennakkosuunnittelua, ehkä ”löysän ajan” antamista lukuun ottamatta.

Grant Keir opettaa esittelyä, tekniikasta vastaa Niskala. Kuva: Janne Rosenvall

4. työpaja, Sodankylä kesäkuu 2024

Viimeisen työpajan keskiössä olivat käsikirjoituksen hiominen sekä valmistautuminen syksyn pitchaus-tilaisuuteen. Lisäksi "paikkasimme" aiemmin jääneitä aukkoja sisällössä mm. mediataiteen toimintaympäristön esittelyllä, sopimusneuvonnalla ja kanavan (Elisa) toimintamallin esittelyllä. Kansainväliset huippukouluttajat Grant Keir ja Karoline Griffiths pitivät sekä kaikille yhteisen osuuden että valikoiduille osallistujille suunnattuja yksilökoulutuksia. Keir koulutti pitchaamista, tai hänen termsä mukaisesti esittelemistä (presenting) kannustavasti, tiukasti ja konkreettisesti. Filmiapajalaisista kahdeksan vapaaehtoista pääsi esittelemään projektinsa koko ryhmän edessä ensimmäistä kertaa. Monelle heistä tämä oli myös ensimmäinen julkinen pitchauskokemus - ja se kyllä näkyi. Onneksi ryhmässä oli todella kannustava ilmapiiri kaikkien tuntiessa toisensa ja heidän projektit. Oli ihan ok epäonnistua. Itseasiassa nämä virheet ja epäonnistumiset toimivat pedagogisesti todella hienolla tavalla näyttäm mihin esityksissä kannattaa keskittyä ja

erityisesti mihin ei. Neljä kuukautta myöhemmin samojen henkilöiden presentaatiot olivat hioutuneet todella upeiksi.

Griffiths puolestaan keskittyi tarinan ja käsikirjoituksen kehittämiseen sekä yleisellä tasolla että puolitoistatuntisissa yksilötapaamisissa teoskohtaisesti. Lisäksi Jan Forsström selvitti käsikirjoitusformaatin kehityksen, periaatteet ja käyttöyhteydet niin perinpohjaisesti kuin yhdessä tunnissa on mahdollista. Case-elokuvana katsoimme Jussi-palkitun ”Mummolan”, jonka ohjaaja Tia Kouvo esitteli omaa teemalähtöistä tekemisen filosofiaansa. Hän näytti myös elokuvansa ”aiemman” version, lyhytelokuvan nimeltä ”Mummola” ja avasi samalla esimerkin kautta pitkän ja lyhyen fiktion eroja.

Paikallinen yhteistyö

Oulun kulttuurisäätiön, Ylen ja Avekin lisäksi toimimme yhteistyössä myös paikallisten kirjailijaseurojen ja Pava ry:n kanssa. Mutta ei sovi unohtaa sitä, kuinka tärkeää oli löytää myös alojen ulkopuolisia tahoja, joiden kanssa työskentely oli tehokasta ja reilua. Sodankylä valikoitui neljännen työpajan järjestämispaikaksi, sillä kokemuksemme siitä olivat äärimmäisen positiivisia. Hotellyrittäjä oli ymmärtäväinen ja tarjosi mielellään huokeaa majoitusta osallistujillemme ja kouluttajillemme. Kunnan virastotalo oli vuokriltaan edullinen ja pienten kommunikaatio-ongelmien (syy oli meidän päässämme) jälkeen henkilökunta suhtautui meihin äärimmäisen myötämielisesti. Saimme apua kaikkiin tiloihin ja tekniikkaan liittyviin kysymyksiin, kulkeminen oli helppoa ja tunnelma rento. Saimme jopa pitää verkostoitumistilaisuudet valtuustosalissa ilman erillistä korvausta. Paikallinen ravintola Ruususuola hoiti lounastarjoilun erikoisruokavaliointeen luotettavasti ja hyvässä hengessä. Elokuvateatteri Lapinsuu mahdollisti kohtuuhintaiset näytökset. Paikka ja ajankohta juuri ennen Sodankylä Midnight Sun Film Festivalin alkua oli houkutteleva ”porkkana” niin kouluttajille kuin osallistujillekin. Ainoastaan itse festivaalin kanssa emme saaneet minkäänlaista yhteistyötä avattua. Yritimme vuoden ajan sopia tapaamista, mutta se ei koskaan onnistunut.

Sparraus- ja käsikirjoitustuet

Osana Filmiapajan toimenpiteitä olivat sekä käsikirjoitustuki, että ulkopuolisten asiantuntijoiden tarjoama sparraustuki. Näillä oli sekä sisällön kehittämistä että käsikirjoittajien näkyvyyttä ja työllistämistä tukeva tavoite. Käsikirjoitustuki oli osa Oulun kulttuurisäätiön Filmiapajan rahoitusta, mutta koska Filmiapajan toimenpiteet olivat vielä vahvasti Taiteen edistämiskeskuksen tehtävänä, niin tiedotus kuin käytännön toimenpiteet tuen jakamisen suhteen olivat meidän vastuullamme. Ainoastaan varsinainen tekninen hakemusprosessi ja tuen maksatus tapahtui Oulun kulttuurisäätiön käyttämän ja hallinnoiman Rimbart-järjestelmän kautta. Käytössä olleet 40 000 euroa jaettiin kahdessa erässä, 2. ja 3. työpajan jälkeen. Koska käytössä oli hyvin rajattu tukimäärä ja jo ensimmäisellä hakukierroksella tuli 47 tukihakemusta, tarvittiin luonnollisesti tiukkaa rajausta tuen saajiksi. Koska halusimme säilyttää henkilökohtaisen puolueettomuuden filmiapajalaisten silmissä, käytimme kaikkien rahoituspäätösten osalta ulkopuolisia tuomaristoja. Tuomaristossa tuli olla myös aina yksi Oulun kulttuurisäätiön edustaja, joka varmisti haettujen projektien sopivuuden heidän omien rahoitusehtojensa piiriin. Käsikirjoitustuista olivat päättämässä Taiteen edistämiskeskuksen erityisasiantuntija Sari Ilmola, käsikirjoittaja-tuottaja Melli Maikkula sekä Oulun kulttuurisäätiön vastaava tuottaja Henri Turunen. Yhteensä käsikirjoitustukea myönnettiin 21 kuukauden työskentelyyn tukisumman vertautuessa Suomen elokuvasäätiön käsikirjoitusapurahaan (vuonna 2022 1900 €/kk). Käsikirjoitusapurahaa oli mahdollista hakea 1-3 kk:n työskentelyyn, joten se ei ollut pakollisen MYEL-vakuutuksen piirissä.

Sparraustuki oli taas osa Taiteen edistämiskeskuksen Filmiapajabudjettia. Sparraustuessa raha ei liikkunut filmiapajalaisille vaan sparraukseen valikoidut osallistujat saivat ehdottaa haluamaansa dramaturgia tai käsikirjoittajaa, jonka kanssa läänintaiteilijat sitten neuvottelivat ja tekivät toimeksiantosopimuksen. Meillä oli käytössä myös dramaturgien ”pankki”, johon kiinnostuneet ammattilaiset olivat ilmoittautuneet ennakoon kyselyn kautta. Mikäli osallistujan haluama dramaturgi ei ollut käytettävissä tai mikäli osallistujalla ei ollut ehdottaa ketään tiettyä henkilöä, niin pystyimme hyödyntämään sekä pankkia että

henkilökohtaisia kontaktejamme. Moni kouluttajista toimi myös sparraajan roolissa. Aikataulutus ja työskentelytavat olivat osallistujan ja sparraajan keskenään sovittavissa, kuitenkin niin että määritimme kullekin toimeksiannolle minimitunnit palautteeseen. Sparrauksista tuli toimittaa lyhyt loppuraportti sähköpostitse, jotta saimme tietoa siitä, miten ne olivat onnistuneet. Käsityksemme mukaan kaikki sparrattavat olivat tyytyväisiä saamiinsa asiantuntijapalveluihin ja ne auttoivat heidän projektejaan kehittymään parempaan suuntaan. Tätä tukimuotoa soisi käytettävän paljon nykyistä enemmän!

LOPPUHUIPENNUS - Filmiapajan projektien esittely ja rahoitus

Esivalinta

Koko Filmiapaja oli tähdännyt siihen, että ideaalitapauksessa hankkeet kehittyisivät esittämiskelpoisiksi, tuotantoon valmiiksi käsikirjoituspaketeiksi. Tavoitteena tämä oli todella kunnianhimoinen ja oli arvattavissa, että näin ei suurimmalla osalla tulisi käymään. Oli silti hienoa, että hakemuksia saatiin suhteellisen paljon, yhteensä 34 kappaletta. Hakemukset tuli jättää Oulun kulttuurisäätiön Rimbert järjestelmässä pääkäsikirjoittajan toimesta. Hakukategorioita oli neljä: pitkä fiktioelokuva, tv-sarja, pitkä dokumenttielokuva sekä lyhytelokuva/mediataide. Hakemuksien rajausehtona oli se, että yhdeltä pääkirjoittajalta saisi tulla vain yksi pitkän formaatin hakemus sekä yksi lyhytformaatin hakemus. Olimme alustavasti ajatelleet, että hankkeita tulitaisiin valitsemaan noin 20 julkiseen esitykseen ja Oulun kulttuurisäätiön 360 000 euron tuotantotuki jakautuisi tuomariston päätöksellä näille hankkeille. Koska hakemuksia oli niin paljon, näimme järkeväksi käyttää kahta eri tuomaristoa, esiraatia valitsemaan mielestään parhaimmat hankkeet esitettäväksi ja varsinaista tuomaristoa, joka tekisi rahoituspäätökset. Esiraadissa olivat yhteistyökumppanimme AVEKin johtaja Ulla Simonen, Yleisradion tuotantoneuvoja Mikko Peltonen sekä Oulun kulttuurisäätiön vastaava tuottaja Henri Turunen. Raati tuli siihen lopputulokseen, että jokaisesta kategoriasta valittaisiin viisi hanketta. Esimerkiksi pitkien dokumenttielokuvien hakemuksia oli juurikin viisi, mutta esiraadin mielestä kaikki olivat niin vahvoja, että ne ansaitsivat tulla valituksi (tämä näkyi myös rahoituspäätöksissä,

sillä nämä saivat eniten tukia). Oli myös hieman yllättävää, kuinka vähän lyhyen formaatin hakemuksia jätettiin. Olimme kuvitelleet, että kirjoittajat käyttäisivät mahdollisuuttaan laittaa pitkän hankkeen lisäksi hakemus lyhyelle formaatille, mutta niin ei juurikaan tapahtunut. Pitkä elokuva ja tv-sarja olivat selkeästi suosituimmat kategoriat.

Filmiapajakatalogi

Halusimme tarjota kaikille filmiapajalaisille maksimaalista näkyvyyttä ja päädyimme tekemään kaikista hankkeista ja tekijöistä yhteisen katalogin, jota jaettaisiin av-alan rahoittajille ja tärkeimmille tuotantoyhtiöille. Kaiken kaikkiaan 42 tekijää jätti kaksisivuisen esittelyn itsestään ja hankkeestaan määräaikaan mennessä (kolmen osallistujan jättäessä yksisivuisen tekijäesittelyn), joten katalogista tuli kansien ja muiden esittelytekstien kanssa yhteensä satasivuinen. Halusimme nimenomaan fyysisen painotuotteen sähköisen lisäksi, sillä sähköpostitse levitettävien materiaalien ongelma on huonompi luettavuus ja informaatiotulvaan hukkuminen. Katalogia jaettiin lokakuun pitch-tapahtumassa, jossa sitä meni noin sata kappaletta. Lisäksi sitä postitettiin 36 kpl av-alan rahoittajille ja tuotantoyhtiöille sekä 30 kpl Oulun kulttuurisäätiölle. Katalogin visuaaliseen ilmeeseen oli panostettu paljon ja saimme siitä hyvää palautetta.

Pitchauspäivä Oulussa 4.10.2024

Varsinainen päätapahtuma, eli Filmiapajan av-alalle suunnattu pitchaus oli koko päivän mittainen spektaakkeli. Tapahtumapaikkana toimi esiintymistila RioLive, joka on rakennettu elokuvateatteriin, eli puitteet olivat kunnossa. Jokainen esiintyjä oli toimittanut powerpointin ja osa elokuvan lyhyen rahoitustrailerin/moodreelin etukäteen, joten pystyimme rakentamaan sulavan esityksen valmiiksi. Visuaalisten materiaalien ajosta vastasi taideasiantuntija Leevi Lehtinen, aikataulussa pysymisestä vastasi erityisasiantuntija Katariina Kummala ja esitysten moderoijina toimivat läänintaiteilijat Janne Niskala sekä Janne Rosenvall.

Tuomaristossa olivat elokuvaohjaaja ja käsikirjoittaja Selma Vilhunen, kehitystuottaja Petri Kemppinen sekä Oulun kulttuurisäätiön ohjelmajohtaja Samu Forsblom. Halusimme raatiin perinteisen av-alan rahoittajien ulkopuolisia henkilöitä, sillä siten varmistettaisiin eturistiriidattomuus ja puolueettomuus, kun hankkeet tulevaisuudessa lähestyvät muita rahoittajia.

Paikalle pitch-tilaisuuteen saatiin laaja edustus Yleisradiosta sekä AVEKista. Lisäksi muutamia pääkaupunkiseudun tuotantoyhtiöiden edustajia tuli paikalle. Valitettavasti Suomen elokuvasäätiö joutui perumaan osallistumisensa viime hetkellä, päivä oli jo aiemmin keväällä yhdessä sovittu heille sopivaksi. Alueellinen edustus oli vahva, sillä kutsu oli myös lähtenyt Pava ry:n kautta pohjoisen av-alan toimijoille.

Olimme etukäteen miettineet myös uudenlaista tapaa jakaa rahoitusta. Meillä oli käytössämme laaja av-alan asiantuntemus ja tässä tapauksessa erityisesti kollegiaalista tietopohjaa kaikissa filmiapajalaisissa, hehän olivat olleet toistensa ja projektiansa kanssa interaktiossa jo reilun vuoden ajan. Halusimme antaa heille itselleen valtaa rahoituspäätösten suhteen, joten päädyimme siihen, että filmiapajalaiset itse saisivat äänestää suosikkiprojektejaan, joille annettaisiin kolmannes koko kulttuurisäätiön myöntämästä tuotantorahoituksesta, yhteensä 120 000 euroa. Oulun kulttuurisäätiö suhtautui ehdotukseemme myönteisesti. Emme kertoneet tästä vertaisäänestyksen merkityksestä ennen kuin vasta itse tapahtumapäivänä, sillä pelkäsimme ennakkotiedon vaikuttavan pitch-tilaisuuteen ja johtavan jopa mahdolliseen vilppiin tai kähmäisiin sopimuksiin. Filmiapajalaisten äänestyskäyttäytyminen oli aika selkeää, voittajista ei lopulta jäänyt epäselvyyttä, joten siinä mielessä metodi oli myös demokraattisesti vahva.

3. FILMIAPAJAN PERINTÖ

Projektin tärkeimpänä tavoitteena oli synnyttää verkostoja ja innostaa alueen tekijöitä sekä av- että kirjallisuusosalalla. Aika näyttää, kuinka tämän tavoitteen kanssa käy. Jo nyt tiedossamme on joitakin Filmiapajan aikana syntyneitä työpareja, mutta on mahdollista ja

todennäköistä että niitä syntyy jatkossakin. Alan prosessit ovat pitkiä ja tekijät eri vaiheissa teostensa kanssa, joten yhteistyö saattaa syntyä vasta vuosien viipeellä. Ja vaikka verkostoitumista on painotettu, ei se merkitse sitä, että osallistujan yksin ja omillaan eteenpäin viemä hanke olisi teoksena yhtään sen vähemmän merkittävä tulos projektin kannalta. Muun muassa näitä asioita on tarkoitus seurata Taiken kaksivuotisella tutkimuskyselyllä, joka jatkuu meidän työemme jälkeen.

Toisena päämääränä on ollut synnyttää uusia pohjoisia tarinoita. Niidenkin valmistuminen vie aikaa, ainakin pitkien muotojen kohdalla, mutta muutama hanke on jo hyvässä vauhdissa kohti valmistumistaan. Oulun kulttuurisäätiö ainakin seuraa niiden tuotantojen kehittämistä, joiden rahoitukseen se on osallistunut. Olemme myös pyytäneet liittämään Filmiapajan logon teostensa lopputeksteihin, mikäli he kokevat saaneensa projektista apua tuotantonsa kehittelyyn/rahoitukseen. Näitä logoja saamme toivottavasti tulevaisuudessa bongailla.

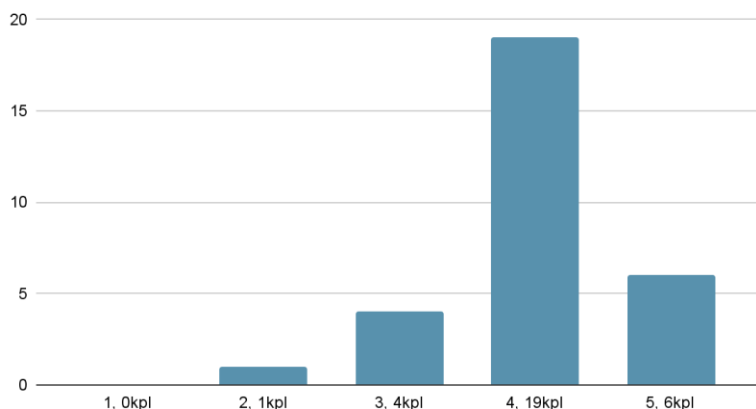
Koemme, että työparityöskentely oli meille sopiva vaihtoehto ja on ilahduttavaa, että Taike on palkannut myös uusia työpareja virastoon. Olemme monesti matkan varrella pohtineet, että kaikki on kuitenkin pienestä kiinni. On hyvä, että pari saa laajuutta keskenään erilaisista taustoista. Sopiva eritahtisuuskaan ei haittaa, mutta tietyllä tavalla tekemisen arvojen ja osittain myös työtapojen ja -moraalin täytyy kohdata, jotta homma toimii. Meidän tapauksessamme pystyimme sietämään kohtuullisesti keskeneräisyyttä, tekemään tarvittaessa nopeita päätöksiä sekä hoitamaan melkoisen määrän ”tapahtumatuottamista ja roudaamista”. Ja täysin omana mielipiteenämme: ilman huumorintajua ovat tuloksetkin tylsiä.

Palautteet Filmiapajasta

Filmiapajan osalta olemme tehneet tyytyväisyystutkimuksen niin osallistujien kuin yhteistyökumppaneiden osalta. 72 osallistujalle lähetettyyn anonyymiin kyselytutkimukseen saimme 31 kpl vastauksia vastausprosentin ollessa 43%. Tätä voidaan

pitää hyvänä vastausasteena ja kyselytutkimuksen tuloksia täten luotettavina (Baruch, Y., & Holtom, B. C. (2008). Survey response rate levels and trends in organisational research.).

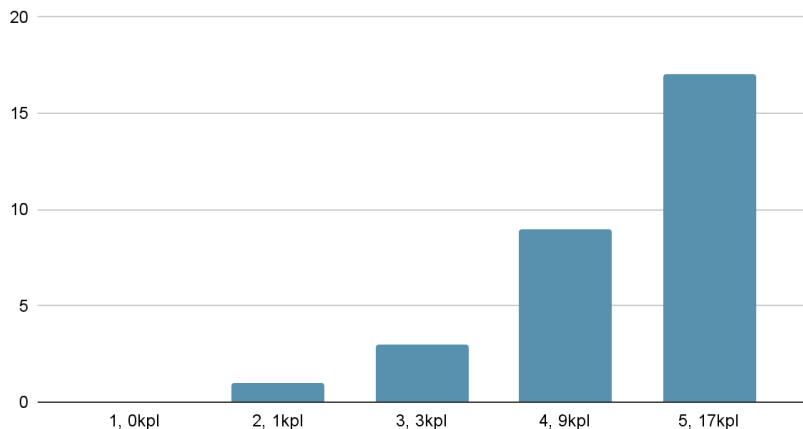
1 = matalin, 5 = korkein

Yleisarvosanaksi Filmiapajan sisällöstä, kokonaisuudesta ja järjestelyistä asteikolla 1-5 annettiin 4.0, jossa 1 oli matalin ja 5 oli korkein. Kirjallisen palautteen perusteella ammatillinen sisältö ja koko Filmiapajan sisältö oli koettu yleisarvosanaa paremmaksi, sillä erikseen kysytyn kouluttajien ja asiantuntijoiden keskiarvoasana oli 4,2. Eniten kritiikkiä tuli tiedottamiseen liittyen.

Lisäksi kyselimme monia eri yksityiskohtia esimerkiksi alueella toimimiseen liittyen, mutta ehkä toisena esiin nostettavana Filmiapaja vaikuttavuusfaktana voi ottaa kysymyksen alan alueellisista verkostoista. Kysymykseen onko Filmiapaja muuttanut käsitystäsi Pohjois-Suomen työskentely- ja verkostoitumismahdollisuuksista alallasi 68% vastasi kyllä. Tämä kertoo siitä, että toimialat eivät ole vielä tarpeeksi verkostoituneita, vaan tämän kaltaisille projekteille on jatkossakin tarvetta. *”Tiesin kyllä, ettei ole mitenkään pakko asua Helsingissä työskennelläkseen alalla, mutta en tiennyt kuinka laajasti pohjoisessa on av-alan toimintaa, yrityksiä ja tekijöitä. Erittäin tarpeellinen hanke siinäkin mielessä!” -Anonyymi vastaaja (Kyselytutkimus 2024)*

1 = en lainkaan merkitykselliseksi, 5 = erittäin merkitykselliseksi

Kysyimme lisäksi sitä, kokivatko osallistujat alueellisen pitch-tapahtuman merkitykselliseksi. Vastausten keskiarvo on 4.4, mikä kertoo siitä, että ainakin tekijöiden osalta pitch-tapahtumalla olisi tilausta jatkossakin. *”Henkinen matka rahoittajilla on Ouluun pidempi, kuin se todellisuudessa on. On tärkeää, että rahoittajat pääsevät Helsinki-kuplasta ulos ja tapaavat tekijöitä ‘omassa tilassaan’. Pitchaustilaisuus tarjoaa myös mahdollisuuden uusille tekijöille luoda kontakteja rahoittajiin. Alueille ammattilaistapahtumat tuovat paljon - voisiko jatkossa olla vaikka Script Oulu tai Finnish Film Affair -Rovaniemi tapahtumia? Tai kehittää kokonaan oma ammattilaistapahtuma esim Oulu Music Video Festivalin yhteyteen? Tai Polar Bear Pitch Creative edition?” -Anonyymi vastaaja (Kyselytutkimus 2024).*

Elina Pohjola esittelee Ylen toimintaa Sodankylän ensimmäisessä työpajassa. Kuva: Janne Niskala

Taiken erityisasiantuntijat Katariina Kummala ja Susanna Mäki-Oversteys haastattelivat Yle Draaman päällikkö Jarmo Lampelaa ja tilaaja Elina Pohjolaa Filmiapaja-yhteistyöstä (videopalaveri 8.10.). Heidän lisäksi Ylen asiantuntija-apua saatiin myös dramaturgi Laura Lappalaiselta, joka oli mukana kaikissa neljässä työpajassa sekä mentorisena että dramaturgisena kouluttajana. Pohjola kiitteli ammattimaista otetta ja uskoi vakaasti projektin jälkeisen verkoston pysyvyyteen. Lampela oli mielissään alueellisesta työstä sekä Taiken että Filmiapajan kohdalla ja hän näki, että projektin konseptille voisi jossain sopivassa skaalassa olla tilausta myös toisella alueella. Molemmat uskoivat, että tekijät saivat tilaisuuksista ammatillista itseluottamusta ja näkyvyyttä tekijyydelleen.

Ylen edustajien mukaan yhteistyö oli sujunut kaiken kaikkiaan hyvin ja tiedotus oli ensiluokkaista. Pitchaustilaisuuden kohdalla nähtiin eniten kehitettävää: koska osallistujien hankkeet olivat kovin erivaiheisia, olivat ne myös eriarvoisessa asemassa suhteessa rahoitukseen. Vaiheen tarkempi tunnistaminen johtaisi siihen, että rahoitusjako olisi

täsmällisempi siinä kenelle, paljonko ja mihin tarkoitukseen rahaa jaetaan. Toisaalta tilaisuuden lämminhenkisyyttä ja sujuvuutta kiiteltiin ja todettiin että kollegiaalinen tuki oli aistittavissa yleisössä. Pohjolan mukaan työpajojen harjoitusten vaikutus näkyi itse presentaatioiden tasossa ja tälläkin toimella on valtava positiivinen vaikutus tekijöiden tulevaisuuden kannalta. Lampela tiivistä ilmapiiiristä seuraavasti: "Olen ollut ainakin viidessäkymmenessä pitchaustilaisuudessa ja tässä jännitystaso oli kymmenen prosentin paikkeilla siitä, missä se yleensä liikkuu."

Ajatuksia jatkosta

Filmiapajan brändin käyttö kannattaisi selvittää Taiteen edistämiskeskukselta sekä Oulun kulttuurisäätiöltä mahdollisen uuden pohjoisen pitch-tapahtuman yhteydessä, mikäli tapahtumalle löytyisi sopiva järjestäjätaho. Nimenä sillä olisi jo tunnettuutta av-alan keskuudessa, joten jatkossa tapahtumaan voisi löytää tiensä enemmänkin alueen ulkopuolisia av-alan toimijoita. Ehkä alueellinen pitch-tapahtuma voisi olla biannuaalinen, jotta tarjolla olisi riittävästi uusien projektien massaa kokonaisen päivän mittaiseksi? Se voisi myös vaihdella lokaatiota, esimerkiksi joka toinen vuosi pitchauksen voisi järjestää vaikka Pirkanmaalla tai Varsinais-Suomessa, jolloin tapahtuma olisi valtakunnallisesti jokavuotinen ja alueellisesti se toistuisi joka toinen vuosi. Esimerkiksi alueelliset elokuvakomissiot voisivat olla tässä tapauksessa mukana järjestelyissä.

Proosaan painottuneiden kirjailijoiden lisäksi saattaisi olla mielenkiintoista kokeilla vastaavaa yhteistyötä esimerkiksi av-alan ja toimittajien kanssa. Toisaalta kirjailijat ovat valmiiksi taiteilijoita identiteetiltään ja siksi ehkä luonnollisimpia yhteistyökumppaneita av-alan osaajille. Täsmäkoulutuksesta olisi varmasti hyötyä esim. säveltäjien ja elokuvantekijöiden kesken, mutta se ei vastaa Filmiapajan orgaanista luonnetta, jossa ainakin periaatteessa kaikilla osapuolilla on tasa-arvoinen lähtökohta pari- tai ryhmätyöskentelyyn. On tietenkin mahdollista, että vastaava dynaaminen ja orgaaninen suhde syntyy kahden täysin muunkin taidealan kesken, mutta silloin tulisi miettiä

yhdistävät perustekijät, joita alojen väliltä on mahdollista löytää. Meillä kaikki kuitenkin tiivistyi yhteiseen nimittäjään: tarinaan sekä yhteiseen metodiin: kirjoittamiseen.

Mikäli konseptia haluaisi kehittää ja levittää, olisi se ehkä viisainta tehdä samankaltaisella (ehkä pienempilukuisella) osallistujaprofiililla, mutta alueellisesti toisessa ympäristössä. Tai sitten antaa ajan kulua, esimerkiksi 5-10 vuotta, ja toistaa samankaltainen kokonaisuus pohjoisella alueella. Ehkä silloin meillä olisi jo huippukouluttajia ja -asiantuntijoita, joille konseptin ensimmäinen vaihe olisi henkilökohtaisesti tuttu!

Ensimmäinen työpaja Sodankylässä on päätynyt. Kuva: Janne Niskala

FILMIAPAJAN ASiantuntijat, Kouluttajat ja Sparraajat

Reetta Aalto, Hanna Maria Anttila, Vilja Autiokyrö, Anna Dahlman, Jan Forsström, Karol Griffiths, Jaakko Heikkilä, Anna Heinänen, Venla Hellstedt, Liisa Holmberg, Juha Jokela, Aleksi Kallio, Kati Kallio, Juhani Karila, Liisa Karpo, Grant Keir, Petri Kemppinen, Tia Kouvo, Heikki Kujanpää, Katariina Kummala, Laura Lappalainen, Sari Lempiäinen, Juho Lukkari, Erkkä Mykkänen, Teemu Nikki, Maarit Nissilä, Sara Margarethe Oskal, Einari Paakkanen, Petja Peltomaa, Elina Pohjola, Lottaliina Pokkinen, Aleksi Puranen, Ilja Rautsi, Jason Ryle, Lasse Saarinen, Ulla Simonen, Heli Tamminen, Tomi Tuikkala, Paul Tyler, Mika Vainio, Pauliina Valtasaari, Iikka Vehkalahti, Leo Viirret, Suvi West